

Correctievoorschrift HAVO

2026

tijdvak 2

bedrijfseconomie

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgekeurd worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten per opgave.

Indien aan een gevraagde berekening geen eis is toegevoegd ten aanzien van de nauwkeurigheid van de afronding, dan elke juiste manier van afronding goed rekenen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1

1 maximumscore 1

Een levensverzekering keert uit bij overlijden, (of op een afgesproken moment bij leven) in plaats van bij een schade, zoals bij een schadeverzekering.

2 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Bianca heeft een minder hoog inkomen dan Jessie. 1
- Bianca heeft minder spaargeld / een kleiner vermogen dan Jessie. 1

3 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Bij een hypothecaire lening op basis van annuïteiten zijn de uitgaven (na hypotheekrenteaftrek) aan het begin van de looptijd lager (in vergelijking met een hypothecaire lening met lineaire aflossing)
- Bij een hypothecaire lening op basis van annuïteiten profiteer je (over de gehele looptijd van de lening) meer van hypotheekrenteaftrek.

4 maximumscore 3

- aflossing in jaar 1: $11.621 - 240.000 \times 0,026 = 5.381$
schuldrest 1 januari 2026: $240.000 - 5.381 = 234.619$ 1
- interest jaar 2: $234.619 \times 0,026 = 6.100,09$
aflossing jaar 2: $11.621 - 6.100,09 = 5.520,91$
schuldrest 1 januari 2027: $234.619 - 5.520,91 = 229.098,09$ 1
- De uitkeringsverplichting bedraagt: $229.098,09 \times 0,6 = € 137.458,86$ 1

Opmerking

Wanneer de interest niet is berekend maximaal 1 scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2

5 maximumscore 3

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- People: door mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen, (laat KRING zien dat zij bijdragen aan een inclusievere samenleving). 1
- Planet: door met tweedehands meubels (en accessoires) te werken, (zijn er minder negatieve effecten op het milieu). 1
- Profit: er wordt gewerkt aan een positief resultaat. 1

6 maximumscore 1

(a) breedte

(b) diepte

7 maximumscore 2

- Bij een rechtsvorm zonder rechtspersoonlijkheid is Lisa hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van de onderneming, 1
- waardoor de neef de mogelijkheid heeft om haar privé aansprakelijk te stellen bij wanbetaling van de (onderhandse) lening / hij minder risico loopt dat de lening niet wordt terugbetaald. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 4

debet	balans per 1 januari 2025 (getallen x € 1)		credit
Vaste activa		Eigen vermogen	13.000
Bestelbus	15.000		
Inventaris	12.675	Lang vreemd vermogen	
Vlottende activa		5% Onderhandse lening	30.000
Voorraad meubelen en accessoires	6.000	Kort vreemd vermogen	
Voorraad koffiebar	1.650	Crediteuren	825
Vooruitbetaalde huur	7.500		
Liquide middelen			
Bank	<u>1.000</u>		
	43.825		43.825

- Bestelbus, inventaris, voorraad meubelen en accessoires, voorraad koffiebar, onderhandse lening, met juiste bedragen 1
- Vooruitbetaalde huur en: (3 x 2.500 =) 7.500 1
- Crediteuren (0,50 x 1.650 =) 825 1
- Eigen vermogen en: (43.825 – 30.000 – 825 =) 13.000 en 43.825 1

Opmerkingen

Als het rekening-courantkrediet met 0 op de balans is opgenomen geen scorepunt aftrekken.

Als de Voorraad meubelen en accessoires en de Voorraad koffiebar als één balanspost zijn opgenomen, geen scorepunt aftrekken.

9 maximumscore 2

- aflossing onderhandse lening: $\frac{30.000}{3 \times 12} = 833,33$ 1
- interest: $(30.000 - 2 \times 833,33) \times 0,05 \times \frac{1}{12} = \underline{118,06}$
 $833,33 + 118,06 = \text{€ } 951,39$ 1

10 maximumscore 2

- Contante inkopen koffiebar $6.000 \times 0,3 \times 0,5 = 900$ 1
- Contante inkopen meubelen en accessoires $5.500 \times 0,4 = \underline{2.200} +$
Contante inkopen maart 2025 $\text{€ } 3.100$ 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 4

	januari	februari	maart
ontvangsten			
verkoop meubels en accessoires			6.500
verkopen koffiebar			6.000
loonkostensubsidie			<u>4.116</u>
totale ontvangsten	18.616	17.116	16.616
uitgaven			
contante inkopen (vraag 10)			3.100
betaling crediteuren			1.200
huur			7.500
loon medewerkers			9.030
uitgaven onderhandse lening (vraag 9)			951
privéopnames	<u>3.800</u>	<u>3.800</u>	<u>3.800</u>
totale uitgaven	18.203	18.410	25.581
verandering van liquide middelen	+ 413	- 1.294	- 8.965
beginsaldo liquide middelen op de eerste dag van de maand	<u>1.000</u>	<u>1.413</u>	<u>119</u>
eindsaldo liquide middelen op de laatste dag van de maand.	1.413	119	- 8.846

conclusie:

Lisa heeft in maart 2025 wel / ~~geen~~ gebruik moeten maken van het rekening-courantkrediet om maandelijks ook een privéopname van € 3.800 te kunnen doen, want in de maand maart is het eindsaldo liquide middelen (€ 8.846,39) negatief.

- loon medewerkers $3 \times 1.960 + 3.150 = 9.030$
loonkostensubsidie $3 \times 1.960 \times 0,7 = 4.116$ 1
- betaling crediteuren $8.000 \times 0,3 \times 0,5 = 1.200$ 1
- huur en eindsaldo liquide middelen 1
- conclusie 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3

12 maximumscore 1

Bank D: $\frac{10 \times 5 + 10 \times 4 + 8 \times 2 + 7 \times 1 + 8 \times 3}{15} = 9,1 (> 8,8)$

13 maximumscore 2

- $(10.000 \times 1,025^5 + 12.500) \times 1,015^{10} = 27.637,21$ 1
- $22.500 \times 0,01 \times 5 = 1.125$
- $27.637,21 - 1.125 = \text{€ } 26.512,21$ 1

14 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Er is meer kennis / expertise.
- De kosten zijn lager dan bij zelf beleggen.
- Beleggingsrisico's kunnen beter worden gespreid.

per juist antwoord 1

Opgave 4

15 maximumscore 1

Voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{33.000 - 3.000}{5.000} = \text{€ } 6$$

16 maximumscore 2

- penetratiepolitiek 1
- Door een lagere prijs te kiezen dan die van zijn concurrenten (hoopt hij een deel van de markt te veroveren). 1

Opmerking

Het tweede scorepunt alleen toekennen als het eerste scorepunt is behaald.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 3

- percentage havoleerlingen in zijn klassen dat ABC koopt:
 $\frac{52}{80} \times 100\% = 65\%$ 1
- totaal aantal havoleerlingen dat bedrijfseconomie heeft:
 $172.000 \times 0,27 \times 0,30 = 13.932$ 1
- aantal leerlingen dat ABC koopt: $(0,65 - 0,50) \times 13.932 = 2.090$ 1

Opmerkingen

Afronden naar beneden niet fout rekenen.

De derde deelscore mag ook worden toegekend aan het antwoord:

$52 + (0,65 - 0,50) \times (13.932 - 80) = 2.130$.

18 maximumscore 2

$2.090 \times (10 - 6) - 3.000 = \text{€ } 5.360$

Opmerking

Voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

19 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Promotie(beleid) 1
- Nadal zou (op social media) meer reclame kunnen maken voor zijn boekje. 1

of

- Plaats(beleid) 1
- Nadal kan zijn boekje via een platform (Bol.com) verkopen / via scholen aanbieden. 1

of

- Product(beleid) 1
- Nadal gaat zijn boekje nog overzichtelijker maken / meer relevante opgaven toevoegen dan de concurrent. 1

Opmerking

Het tweede scorepunt alleen toekennen als het eerste scorepunt is behaald.

Opgave 5

20 maximumscore 1

(a) het functieprofiel

21 maximumscore 1

Constate kosten, omdat deze niet afhankelijk zijn van het aantal studenten / als de kosten variabel zijn, zouden de kosten toenemen met de groei van het aantal studenten.

22 maximumscore 6

Exploitatiebegroting introductieweek 2025-2026 (getallen x € 1)		
opbrengsten		
bijdrage directie		17.607
eigen bijdrage studenten		<u>6.615</u>
totale opbrengsten		24.222
kosten		
cadeaubonnen mentoren	700	
lunch maandag en dinsdag	2.464	
T-shirts	1.568	
fotograaf	432	
cadeau sprekers	50	
boothuur	4.536	
huur feestlocatie	<u>14.472</u>	
totale kosten		24.222
resultaat		0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

berekeningen (getallen x € 1)	
verwachte opbrengsten eigen bijdrage	$(180 \times 25) - 4.050 = 450$ $\frac{450}{4.500} \times 100\% = 10\%$ $(1 - 0,10) \times 210 \times 35 = 6.615$
cadeaubonnen mentoren	$\frac{210}{15} = 14$ $14 \times 50 = 700$
lunch maandag en dinsdag	$(2,75 + 1 + 0,75 + 1) \times (210 + 14) \times 2 = 2.464$
fotograaf	$400 \times 1,08 = 432$
bijdrage directie	$700 + 2.464 + 1.568 + 432 + 50 + 4.536 +$ $14.472 - 6.615 = 17.607$

- 6.615 2
- 700 1
- 2.464 1
- 432 1
- 17.607 1

Opmerking

Bij de eerste deelscore voor elke fout 1 scorepunt in mindering brengen.

23 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- De commissie/hogeschool beschikt direct over geld om de betalingen te kunnen doen.
- De commissie kan nauwkeuriger inkopen nu er meer zekerheid is over de studentenaantallen.
- minder administratieve kosten
- meer interestopbrengsten

per juist antwoord 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Een vereniging heeft niet als doel om winst te maken / een vereniging is geen commerciële organisatie.
- de (mogelijke) werving van nieuwe leden
- het vergroten van de naamsbekendheid
- Het is goed voor het imago van de roeivereniging.

per juist antwoord

1

Opgave 6

25 maximumscore 1

de algemene vergadering van aandeelhouders / AvA

26 maximumscore 2

- vennootschapsbelasting: $200.000 \times 0,19 + (500.000 - 200.000) \times 0,258 = 115.400$

1

- dividend: $250.000 \times 1,45 = 362.500$
toevoegen aan reserves: $500.000 - 115.400 - 362.500 =$
€ 22.100

1

27 maximumscore 2

- vreemd vermogen: $5.000.000 + 1.800.000 + 200.000 + 115.400 + 362.500 = 7.477.900$
- eigen vermogen: $4.000.000 + 1.500.000 + 22.100 = 5.522.100$
solvabiliteit (EV/VV): $\frac{5.522.100}{7.477.900} = 0,74$

1

1

28 maximumscore 1

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- de emissie van aandelen (boven pari)
- herwaardering (van activa)

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in de applicatie Wolf.
Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 24 juni.

6 Bronvermeldingen

bron 4 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-met-arbeidsbeperking/stimulering-werkgevers-aannemen-mensen-met-arbeidsbeperking>

overige bronnen Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, eigen beheer.